

Finansiell hållbarhetsanalys för Västra Götalandsregionen 2025–2030

En del av kompletterande planeringsunderlag till stöd för partiernas budgetarbete

Innehåll

Sammanfattning	2
Bakgrund	2
Metod	3
Analys	4
Koncentrering till ett fåtal intäkts- och kostnadslag	4
Verksamhetens intäkter och kostnader	4
Nettokostnader i relation till skatteintäkterna	6
Resultatanalys.....	7
Konsekvenser för mål för god ekonomisk hushållning.....	9
Känslighetsanalys	9
Slutsats	10
Möjlighet till balans om verksamheterna omhändertar residualen	11
Skillnad i resultatnivåer jämfört med innehållet i Budgetverktyget.....	11
Avslutande reflektioner	12

Sammanfattning

Den finansiella hållbarhetsanalysen hjälper oss att förstå de svängningar och det kostnadstryck som präglar VGR:s ekonomi de kommande åren. Budget- och planperioden inleds med ett stort potentiellt överskott, huvudsakligen till följd av lägre pensionskostnader och en gynnsam intäktsutveckling. Från 2027 och framåt sjunker resultaten kraftigt, främst till följd av att kostnader för pensioner börjar öka igen samt att avskrivningar ökar på grund av omfattande investeringsvolym. För att framöver klara balanskravet samt målet om positiva resultat för att bygga soliditet och finansiera investeringar, bör överskottet 2026 kompensera för de sämre åren från 2027 och framåt.

För att säkra den finansiella kapaciteten och inte riskera en situation där investeringar finansieras med hjälp av pensionsavsättningar krävs ett överskott med i genomsnitt en dryg miljard per år. Med ett sådant krav på överskott ökar omfattningen av de budgetförstärkande åtgärderna som krävs för att uppnå god ekonomisk hushållning. De budgetförstärkande åtgärderna kan ske på olika sätt, till exempel genom effektiviseringar eller prioriteringar med kostnadsminskande effekt, olika typer av intäktsförstärkningar eller mer sannolikt en kombination av dessa.

Bakgrund

Som ett resultat av Projekt ekonomistyrning i VGR och delprojektet God ekonomisk hushållning, tog Koncernkontoret under 2023 och 2024 fram ett förslag till *Policy för god ekonomisk hushållning och ekonomistyrning* för att ersätta dagens *Riktlinje för god ekonomisk hushållning*. Policyförslaget är, efter presentationer för budgetsekreterarna och ägarutskottet, ute på remiss till nämnder och styrelser med målsättningen om beslut i regionstyrelsen och regionfullmäktige efter sommaren 2025.

Ytterligare en leverans i delprojektet God ekonomisk hushållning var att ta fram en modell för finansiell hållbarhetsanalys. Tanken med denna är att, mot bakgrund av de mål och fokusområden som formulerats i förslaget till policy, analysera VGR:s övergripande ekonomiska utveckling samt de faktorer som påverkar VGR:s ekonomi idag och i framtiden. Den finansiella hållbarhetsanalysen blir ett stöd dels i budgetprocessen, för att möjliggöra beslut som är ekonomiskt hållbara på både kort och lång sikt, dels i det uppföljande perspektivet i samband med bedömningen i årsredovisningen av huruvida VGR har en god ekonomisk hushållning.

Under åren har det gjorts olika ansatser att prognostisera och analysera den framtida ekonomiska utvecklingen. Långtidsbedömningarna 2016 och 2019, analyser av nettokostnadstakt i relation till skatteunderlag (som presenterats i tidigare planeringsunderlag) samt olika analyser av förvaltningarnas ekonomiska utveckling är exempel på arbeten där målet har varit att ge en bild av VGR:s ekonomiska framtid. Den finansiella hållbarhetsanalys som presenteras i detta dokument kompletterar och utvecklar den bild som presenterats i tidigare analyser. Ambitionen är att denna analys ska förstärka kopplingen mellan budgetprocessens regionbidragsbidragsperspektiv och koncernens underliggande kostnadsutveckling.

Metod

Utgångspunkterna för modellens utformning och arbetet med finansiell hållbarhetsanalys i sin helhet är att:

- 1) Identifiera vad VGR som organisation är sårbar för. Detta moment baseras på tre delar; en finansiell hot- och sårbarhetsanalys, bedömning av måluppfyllelse kopplat till fokusområden i förslaget till policy för god ekonomisk hushållning och ekonomistyrning enligt utfallet just nu, samt tidsserieanalyser av hur VGR:s intäkter och kostnader brukar utvecklas och förhålla sig till varandra.
- 2) Bedöma hur vi tror att det kommer bli på kort sikt. Detta görs genom en analys av beslutad detaljbudget för VGR och förväntade utsikter i en medelfristig prognos. Dessa delar, vad VGR politiskt beslutat och vad som är sannolikt utfall, prövas sedan i ett antal känslighetsanalyser och stresstester.
- 3) Skapa förståelse för vad som är viktigt att hålla koll på, vad vi behöver ha beredskap för samt vad som är viktigt att förhålla sig till redan idag.

Figur 1. Teoretisk bild över processen för finansiell hållbarhetsanalys

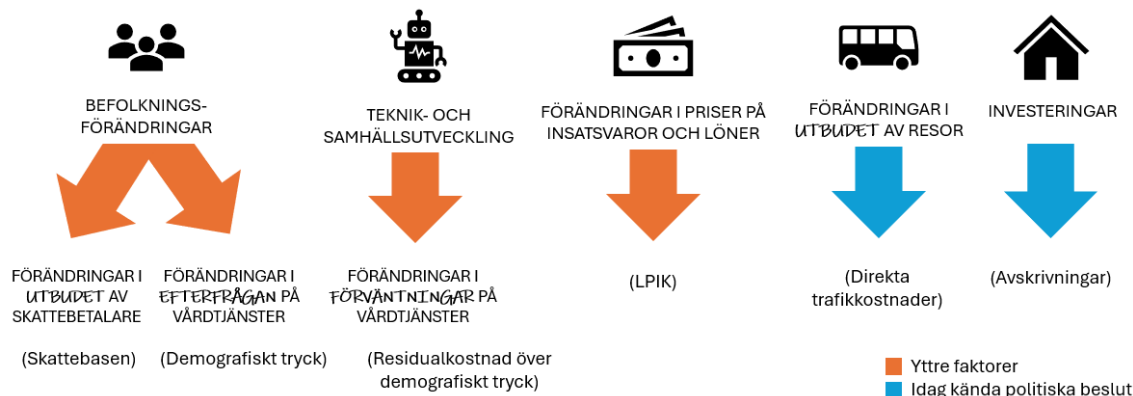
Den data som används i modellen har, där det är möjligt, hämtats från externa källor i form av prognoser från exempelvis SKR (skatteintäkter, generella statsbidrag och LPIK) och KPA (pensionskostnader). Egna prognoser i form av exempelvis bedömning av riktade statsbidrag och trafik kostnader har använts när det har varit nödvändigt. Intäkts- och kostnadsslag är grupperade på en lägre detaljningsnivå än i en vanlig resultaträkning, detta för att både förenkla modellarbetet och minska risken för fel.

Modellen utgår huvudsakligen från ett antal faktorer som driver kostnader. En sådan är befolkningens utveckling som används för att beskriva vad som driver kostnader både i form av demografiskt tryck samt hur mängden arbetade timmar påverkar skatteintäkterna. För att prognostisera vårdkostnader används utöver det demografiska trycket även prisutvecklingen (uttryckt genom LPIK) samt historisk kostnadsökning utöver prisutveckling och demografi (ofta benämnd som residualen). I residualen ingår även historiska effektiviseringar.

Kostnadsutvecklingen inom regional utveckling, kollektivtrafik och kultur präglas av en annan logik och här har andra metoder använts; för regional utveckling och kultur LPIK exklusive läkemedel och för kollektivtrafiken Västtrafiks långtidsprognos. Den logik som präglar kostnadsutvecklingen inom hälso- och sjukvård drivs av

befolkningens behov av vård och vilka behandlingsmetoder som finns tillgängliga. Denna kostnadsutveckling är betydligt svårare att påverka än inom regional utveckling, kollektivtrafik och kultur, där kostnaderna mer drivs av det utbud VGR bestämmer

Figur 2. Illustration över drivare i modellberäkningen

Analys

I detta avsnitt presenteras modellens beräkningar av framtida intäkter och kostnader. Värt att notera är att kostnadsutvecklingen speglar det underliggande trycket, huvudsakligen beräknat utifrån prisutveckling, demografi och ambitions-/teknikdriven kostnadsökning. Detta innebär att prognosen inte bör betraktas som en oundviklig framtid, utan snarare en illustration av vad resultatet kan bli om kostnaderna ökar enligt det underliggande trycket utan åtgärder eller ytterligare kostnadsdrivande beslut. Prognosen tar inte heller hänsyn till möjligheten att påverka intäktsmassan, exempelvis genom en förändring av skattesatsen.

Koncentrering till ett fåtal intäcks- och kostnadsslag

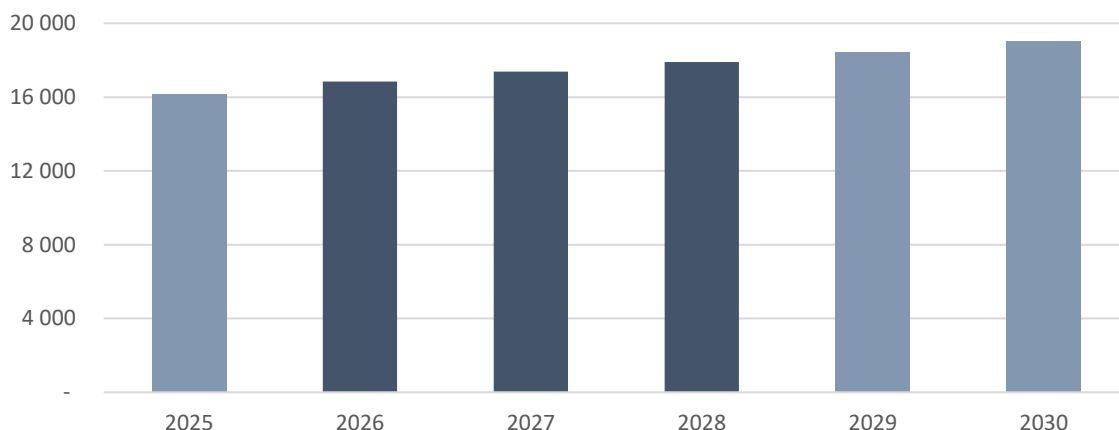
VGR:s ekonomi är koncentrerad till ett fåtal stora intäcks- och kostnadsslag. Skatteintäkterna dominerar intäktssidan och utgör cirka 65 procent av de samlade intäkterna. På kostnadssidan dominerar personalkostnaderna, vilka utgör drygt hälften av de samlade verksamhetskostnaderna. Det innebär att VGR:s ekonomi är känslig för förändringar i dessa intäcks- och kostnadsslag och mycket beroende av en god samhällsekonomi. Den omfattande statliga finansieringen genom kommunalekonomisk utjämning och generella samt riktade statsbidrag innebär även ett beroende av statliga beslut. Det kan alltså konstateras att en stor del av VGR:s kostnader drivs av faktorer över vilka organisationen inte har full rådighet. Befolkningens behov av vård drivs till exempel av den demografiska utvecklingen, men även av vilka behandlingsmetoder och vårdformer som finns tillgängliga och vilken efterfrågan dessa genererar. Jämfört med hälso- och sjukvården har VGR en större möjlighet att styra över kostnadsutvecklingen för övriga verksamhetsområden. Eftersom hälso- och sjukvården utgör den absoluta merparten av VGR:s verksamhet är detta viktigt att beakta i den finansiella hållbarhetsanalysen.

Verksamhetens intäkter och kostnader

Verksamhetens intäkter, som i modellen utgörs av riktade statsbidrag, patientintäkter, biljettintäkter och övriga intäkter, bedöms under budget- och planperioden öka med i genomsnitt 3,4 procent per år från 16,2 mdkr 2025 till 17,9 mdkr 2028. Den större

delen av VGR:s intäkter kommer från skatt, kommunalekonomisk utjämning och generella statsbidrag, vilka redovisningsmässigt inte ingår i verksamhetens intäkter. Dessa analyseras i ett avsnitt nedan.

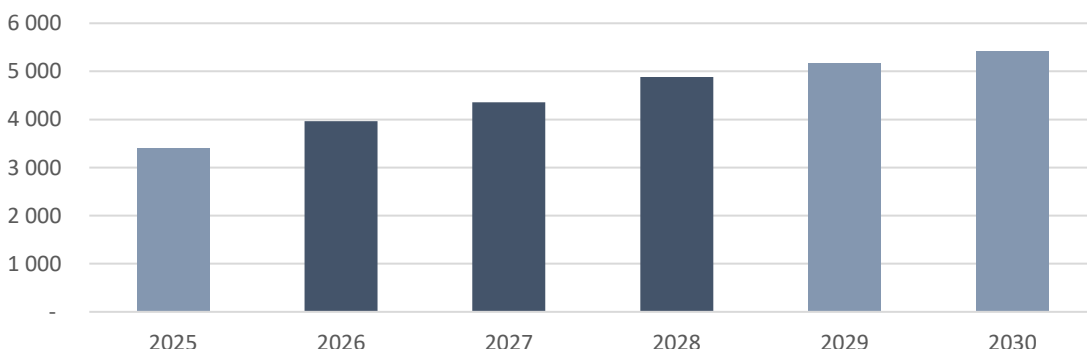
Diagram 1. Verksamhetens intäkter 2025–2030 (mnr)

Det underliggande trycket för vårdkostnaderna bedöms öka i takt med LPIK, demografiskt tryck samt residual och uppgår i genomsnitt till runt 4 procent per år 2026–2028. Det innebär en ökning från 56,7 mdkr 2025 till 63,8 mdkr 2028. Trafikkostnaderna förväntas i sin tur öka med i genomsnitt 3,7 procent, medan avsättningar, övriga kostnader och pensionskostnader¹ förväntas öka med i snitt 1,1 procent. Den låga ökningstakten förklaras av fallande pensionskostnader mellan 2025 och 2026. Om vi i stället ser till perioden 2026–2030 är den genomsnittliga ökningen 3,8 procent för dessa kostnadslag.

När det gäller avskrivningarna börjar de senaste årens stora investeringsvolymerna nu synas tydligt i resultaträkningen med en ökning från cirka 3,4 mdkr 2025 till 4,9 mdkr 2028. Det motsvarar en ökning på 1,5 mdkr under budget- och planperioden och i genomsnitt närmare 13 procent ökning per år. Detta förutsätter emellertid en hundra procentig genomförandegrad. 2024 var genomförandegraden 90 procent.

Diagram 2. Avskrivningskostnader 2025–2030 (mnr)

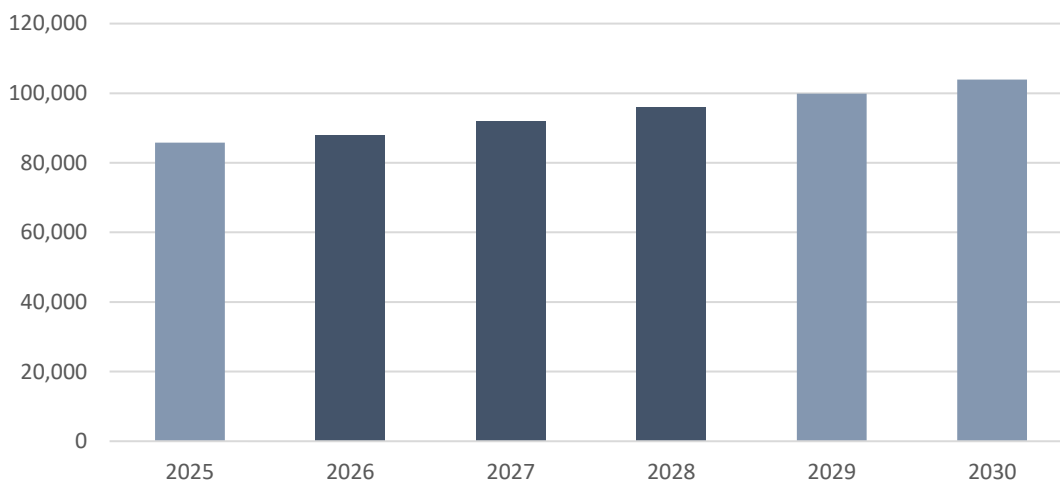

Sammantaget innebär detta ett underliggande tryck avseende verksamheternas kostnader på i genomsnitt 3,9 procent per år under budget- och planperioden med en ökning från 85,8 mdkr 2025 till 96 mdkr 2028. Den genomsnittliga takten under

¹ I finansiell del ingår finansiell kostnad för pensioner/ränta samt löneskatt på denna del.

budget- och planperioden dras ner något av den fallande pensionskostnaden mellan 2025 och 2026. Om denna effekt exkluderas uppgår förändringen i kostnader mellan 2026 och 2027 samt mellan 2027 och 2028 till 4,7 respektive 4,4 procent. Efter budget- och planperioden ser kostnadstrycket ut att minska något och uppgår till cirka 4 procent 2029 och 2030.

Diagram 3. Verksamhetens kostnader 2025–2028 (mkr)

Nettokostnader i relation till skatteintäkterna

Nettokostnaderna (verksamhetens kostnader med avdrag för verksamhetens intäkter) ökar med 4 procent som genomsnitt över budget- och planperioden.

Nettokostnadstakten är intressant eftersom den tillsammans med utveckling av finansnettot kan ställas i relation till utveckling av intäkter från skatter, kommunalekonomisk utjämning och generella statsbidrag. För att VGR:s ekonomi ska vara i balans behöver intäkterna från skatt, kommunalekonomisk utjämning och generella statsbidrag överstiga nettokostnaden samt nettot av finansiella intäkter och kostnader. I modellen räknar vi dock inte med finansiella intäkter som huvudsakligen består av värdeförändring på finansiella placeringar, vilka är volatila och därmed svårbedömda.

I budgetsammanhanget uttrycks förhållandet mellan nettokostnad och intäkter från skatt, utjämning och generella statsbidrag genom att regionbidraget från regionfullmäktige finansieras av dessa centrala intäkter. Regionbidraget kan på så sätt symbolisera VGR:s nettokostnad, då verksamhetens intäkter inte ingår som finansiering av regionbidraget och förklarar merparten av skillnaden mellan VGR:s bruttokostnad och regionbidrag. Summan av intäkterna från skatt, kommunalekonomisk utjämning och generella statsbidrag bedöms under budget- och planperioden öka från 71,8 mdkr 2025 till 78,9 mdkr 2028 motsvarande en årlig ökning på 3,2 procent. Skatteintäkterna ökar emellertid med i snitt 4,3 procent, men dras ner av en mer blygsam utveckling inom kommunalekonomisk utjämning och generella statsbidrag. För generella statsbidrag, huvudsakligen läkemedelsförmånen, sker en minskning under budget- och planperioden med 0,5 mdkr till följd av förändringar högkostnadsskyddet, som beskrivs mer utförligt i kompletterande planeringsunderlag 3. Sammantaget ger detta en relativt svag intäktsutveckling vad avser skatter, kommunalekonomisk utjämning och generella statsbidrag.

Samtidigt kan det konstateras att trots en högre genomsnittlig nettokostnadstakt än den genomsnittliga takten för skatt, utjämning och generella statsbidrag, innebär den lägre nettokostnadsökningen 2026 (2,2 procent) att perioden inleds med ett stort positivt resultat. Detta beror, som konstaterats ovan, på sjunkande pensionskostnader. Om finansiella kostnader läggs till, där den finansiella delen av pensionskostnaderna återfinns, ökar det potentiella positiva resultatet ytterligare. Detta då även den finansiella delen av pensionskostnaderna sjunker.

Tabell 1. Intäkter, kostnader och resultat 2025–2030 enligt modellberäkning (mnkr)

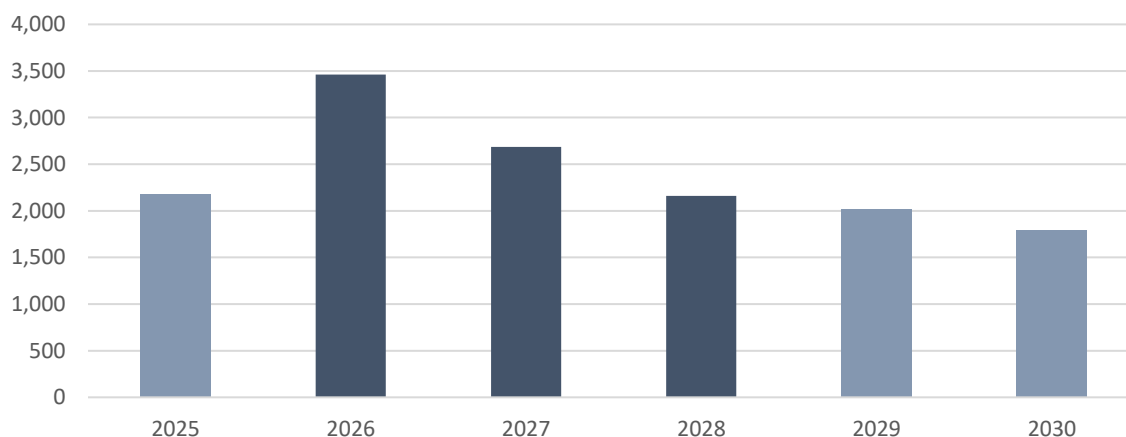
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Skatt, utjämning och generella statsbidrag	71 768	73 992	76 419	78 856	81 704	84 659
Nettokostnad	-69 588	-71 093	-74 691	-78 180	-81 452	-84 885
Finansiella kostnader	-1 482	-958	-1 315	-1 360	-1 396	-1 421
Resultat	699	1 940	413	-684	-1 144	-1 646

Resultatanalys

Det ekonomiska resultatet återfinns på flera nivåer i resultaträkningen, exempelvis redovisas verksamhetens resultat samt resultat inklusive och exklusive finansnetto. Genom att inkludera och exkludera olika kostnader kan vi illustrera effekten av dessa och betydelsen för olika nivåer i organisationen beroende på var kostnaderna är placerade.

Ser vi på verksamhetens resultat exklusive avskrivningar och finansiella kostnader, uppgår detta till närmare 3,5 mdkr 2026 för att därefter minska till knappt 2,2 mdkr 2028. Det mycket höga resultatet 2026 beror, som tidigare konstaterats, på kraftigt sjunkande pensionskostnader. Under budget- och planperioden 2026–2028 skulle resultatet exklusive avskrivningar och finansiella kostnaderna uppgå till sammanlagt 8,3 mdkr och under hela analysperioden 2025–2030 till hela 14,3 mdkr.

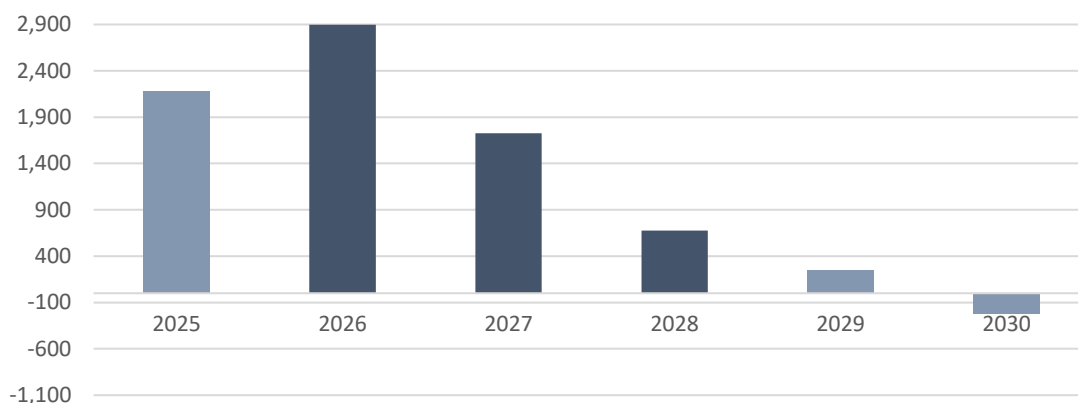
Diagram 4. Resultat exkl. avskrivningar och finansiella kostnader 2025–2030 (mnkr)

Lägger vi till avskrivningskostnader ser resultatet inte fullt lika positivt ut. Resultatet är fortsatt på en mycket hög nivå i början av perioden, men sjunker mer påtagligt och blir

negativt i slutet av analysperioden. Under hela analysperioden uppgår ökningen avseende avskrivningskostnader till sammanlagt 2 mdkr. Under budget- och planperioden uppgår det sammanlagda resultatet med detta sätt att räkna till 5,3 mdkr och under hela analysperioden till 7,5 mdkr.

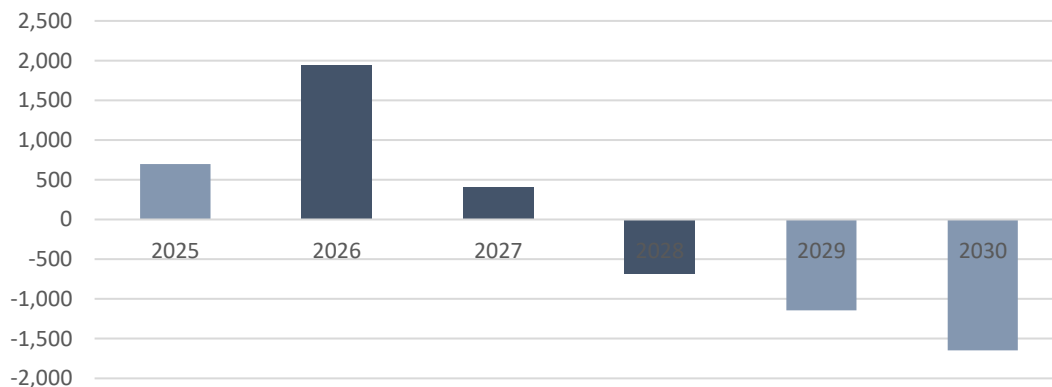
Diagram 5. Resultat exkl. finansiella kostnader 2025–2030 (mnkr)

Lägger vi slutligen även till de finansiella kostnaderna, huvudsakligen bestående av värdesäkring av den förmånsbestämda ålderspensionen, minskar resultatet ytterligare. Visserligen är resultatet fortsatt mycket högt 2026, då de sjunkande pensionskostnaderna mellan 2025 och 2026 förstärks av att även den finansiella delen av pensionskostnaderna sjunker. Värdesäkringskostnaden bedöms minska med 0,5 mdkr vilket tillsammans med de 1 mdkr lägre pensionskostnaderna (som finns inom verksamhetens kostnader), ger ett positivt resultat 2026 uppgående till hela 1,9 mdkr. Detta trots att avskrivningskostnaderna inkluderas. 2027 faller dock resultatet kraftigt till följd av att de ökade verksamhets- och avskrivningskostnaderna inte längre möts upp av fallande pensionskostnader. Fallet mellan 2026 och 2027 uppgår till drygt 1,5 mdkr och leder till ett resultat på 0,4 mdkr. Därefter fortsätter den nedåtgående trenden med ett resultatfall på 1,1 mdkr till -0,7 mdkr 2028. Under budget- och planperioden prognostiseras resultatet bli sammanlagt 1,7 mdkr och under hela analysperioden 2025–2030 sammanlagt -0,4 mdkr.

Som ovan konstaterats mildras obalansen under analysperioden av det stora positiva resultatet 2026. Om åren 2027–2030 summeras uppgår i stället den sammanlagda obalansen till drygt 3 mdkr.

Diagram 6. Årets resultat 2025–2030 (mnkr)

Konsekvenser för mål för god ekonomisk hushållning

Modellen utgår från de sju finansiella fokusområden som formulerats i förslaget till *Policy för god ekonomisk hushållning och ekonomistyrning*, för att bedöma huruvida den ekonomiska utvecklingen utifrån det underliggande kostnadstrycket möjliggör måluppfyllelse för dessa fokusområden. Ser vi på utfallet för 2024 uppnås låg andel långsiktigt bindande kostnader, god budgetföljsamhet, god kortsiktig betalningsberedskap och tryggt pensionsåtagande. Fokusområdena stabil kostnadsutveckling, positiva ekonomiska resultat och positiv soliditet uppnås emellertid inte.

I det framåtblickande perspektivet görs endast en bedömning utifrån de två fokusområdena positiva ekonomiska resultat och positiv soliditet. Övriga fokusområden har inte ett framåtblickande perspektiv som är applicerbart i modellen. Med antagandet om det underliggande kostnadstrycket i relation till den prognostiserade intäktsutvecklingen är bedömningen att dessa två fokusområden inte kommer att uppnås, förutsatt att verksamheterna kompenseras fullt ut för samtliga kostnadsökningar. Soliditeten ökar emellertid trots de negativa resultaten, detta till följd av att ansvarsförbindelsen för pensionsrätter intjänade före 1998 minskar i takt med utbetalningar samt på grund av att de höga kostnaderna för avskrivningar och värdesäkring av pensionsåtagandet bygger likviditet.

Tabell 2. Prognos för fokusområdena positiva resultat och positiv soliditet 2025–2030 (%)

	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Fokusområde: <i>Positiva resultat</i>						
Målvärde	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Utfall	-0,2	-1	-0	0,8	0,2	-0,9
Fokusområde: <i>Positiv soliditet</i>						
Målvärde	>0	>0	>0	>0	>0	>0
Utfall	-9,5	-5	-3,2	-2,8	-2,8	-3,5

Viktigt att notera är att måluppfyllelsen för dessa fokusområden skiljer sig betydligt från siffrorna i tabellen ovan om verksamheterna inte kompenseras fullt ut för samtliga kostnadsökningar. Resultatet förbättras då drastiskt. Samtidigt skulle det innebära stora utmaningar för verksamheterna om inte de ambitionsdrivna kostnadsökningarna kompenseras. Detta ställer stora krav på prioriteringar och effektiviseringar med kostnadsminskade påverkan. Mer om detta nedan.

Känslighetsanalys

I arbetet med den finansiella hållbarhetsanalysen har ett antal parametrar i modellen stresstestats för att synliggöra eventuella avvikelser från basscenariot. Nedan presenteras ett antal tänkbara scenarier och deras påverkan på den ekonomiska utmaningen under budget- och planperioden.

Svagare skatteunderlag

Ett scenario skulle kunna vara att lågkonjunkturen dröjer sig kvar lite längre än förväntat. Om konjunkturåterhämtningen sker ett år senare innebär detta 1,7 mdkr lägre intäkter och därmed att de ekonomiska utmaningar som behöver hanteras ökar

ytterligare under budget- och planperioden. Ett annat scenario skulle kunna vara en generell lägre skatteunderlagsutveckling under en längre period. Om skatteintäkterna utvecklas en procentenhet svagare än takten i SKR:s prognos, innebär detta 3,6 mdkr i minskade intäkter 2026–2028.

Högre kostnader för inhyrd personal

Den senaste tiden har kostnaderna för inhyrd personal sjunkit under SKR:s tvåprocentsmål. Om VGR återigen skulle komma upp till två procent ökar kostnaderna under perioden 2026–2028 med sammanlagt 0,7 mdkr.

Högre drivmedelspriser

Trafikkostnaderna är svåra att prognostisera och är beroende av ett flertal olika index. Den största delen i indexkorgen som reglerar trafikavtalen består av bränsleindex. Om drivmedelspriserna ökar med tre procent mer än basscenariot, kommer kostnaderna öka med totalt 0,5 mdkr mer 2026–2028.

Koncernkontoret har i samband med utredning om plan för att höja Västtrafiks självfinansieringsgrad till närmare 50 procent analyserat möjligheter till att förstärka intäkterna. Att öka den årliga prishöjningen från 2,6 till 5 procent från år 2026 skulle ge en total ökad intäkt på cirka 440 miljoner kronor fram till 2029. Prisökningar kommer dock med stor sannolikhet att påverka invånarnas vilja att resa, vilket innebär att antalet kunder kan minska när priserna höjs.

Negativ budgetavvikelse 2025

Om VGR inte lyckas hålla den positiva budgeten 2025 och istället redovisar ett nollresultat, innebär detta en sammantagen ökad utmaning under budget- och planperioden uppgående till 2,4 mdkr.

Slutsats

2026 innebär ett lågt underliggande kostnadstryck, huvudsakligen till följd av fallande pensionskostnader. Detta leder tillsammans med en relativt gynnsam intäktsutveckling till ett potentiellt stort överskott under budget- och planperiodens första år. I takt med att avskrivningskostnaderna ökar och den positiva effekten av fallande pensionskostnader mellan 2025 och 2026 uteblir och i stället ersätts av en ökad pensionskostnad, ökar det underliggande kostnadstrycket 2027 och 2028, vilket leder till sjunkande positiva resultat och snart ganska stora underskott. Under hela analysperioden 2025–2030 uppgår det samlade resultatet enligt modellen till -0,4 mdkr. Om inte det budgeterade resultatet 2025 på 0,7 mdkr uppnås blir situationen än mer utmanande.

Den ekonomiska prognosen visar att resultatet bör hanteras över flerårshorisont. Det potentiella överskottet på 1,9 mdkr 2026 kan på så sätt kompensera för de ekonomiska utmaningar som följer de kommande åren. Ett relativt stort överskott bör därmed budgeteras 2026 för att kompensera för de fallande och på sikt potentiellt negativa resultaten. På så sätt skapas bättre förutsättningar att uppnå det föreslagna fokusområdet att nå ett positivt resultat på 1,5 procent som ett genomsnitt de fyra senaste åren. Om överskottet 2026 skulle användas som ett reformutrymme försämras förutsättningarna att uppnå målet om att uppnå ett positivt resultat. Dessutom skulle ekonomiska satsningar 2026 öka kostnadstakten framåt, vilket gör det ännu svårare att klara balanskravet och målet om positiva resultat under analysperiodens senare år.

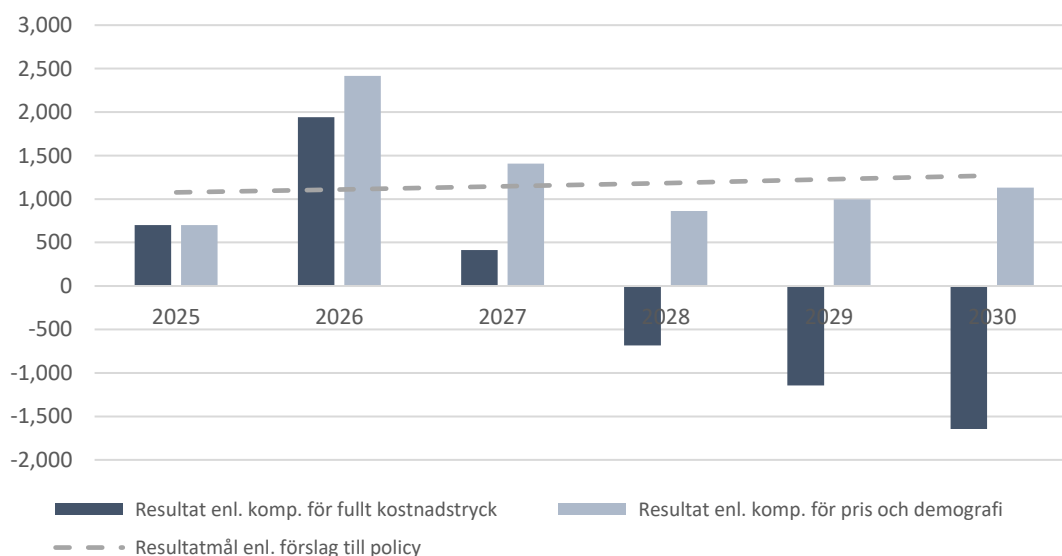
Överskott behövs för att finansiera investeringar utan att låna av pensionsavsättningarna samt för att skapa finansiell kapacitet i form av förbättrad soliditet. På så sätt kan VGR:s förmåga att hantera olika typer av utmaningar öka. Exempel på utmaningarna skulle kunna vara implementeringen av ett framtida vårdinformationssystem, fallande skatteintäkter eller ökad inflation i en makroekonomiskt och geopolitiskt osäker framtid.

Möjlighet till balans om verksamheterna omhändertar residualen

Det ekonomiska resultatet ser emellertid betydligt bättre ut om verksamheterna helt eller delvis får hantera ambitionsdrivna kostnadsökningar utöver priser och demografi (den så kallade residualen). Som det beskrivits ovan är det viktigt att konstatera att den historiska kostnadsökningen på 0,8 procent utöver pris och demografi även innehåller en komponent av historiska effektiviseringar. Residualen är nettot av ambitionsdrivna kostnadsökningar och kostnadsminskning till följd av effektivisering och prioritering. Detta innebär att förvaltningarna, om kompensation för hela residualen uteblir, behöver minska kostnadsökningen med 0,8 procent mer än vad historiska effektiviseringar/prioriteringar har lett till. Samtidigt bör det konstateras att kostnadsökningar i residualen i vissa fall identifierats i kompletterande planeringsunderlag. Om ett parti väljer att regionbidragsfinansiera dessa kostnadsökningar genom satsning i budgeten, innebär det att en del av residualkostnaden omhändertas av regionfullmäktige.

Om endast kompensation utgår för pris och demografi förbättras det sammanlagda resultatet 2026–2028 från 1,7 mdkr till 4,7 mdkr med ett genomsnitt per år på 1,6 mdkr. Detta kan jämföras med resultatmålet på 1,5 procent, motsvarande cirka 1,1 mdkr per år. Här är det emellertid återigen det stora överskottet 2026 som drar upp medelvärdet under budget- och planperioden. Ser vi på de efterföljande åren från 2027 och framåt är resultaten lägre och uppgår som genomsnitt till 1,1 mdkr per år

Diagram 7. Resultat enligt olika kompensationsnivåer i relation till målet om 1,5 % (mkr)

Skillnad i resultatnivåer jämfört med innehållet i Budgetverktyget

I Budgetverktyget kan partierna se resultatnivåer som sannolikt skiljer sig mot de nivåer som återfinns i den finansiella hållbarhetsanalysens bedömning enligt

kompensation för fullt kostnadstryck. Skillnaden blir emellertid ganska liten om man skulle lägga in index enligt LPIK, demografiskt tryck på 0,8 procent och regionbidrag för finansiering av kostnader utöver priser och demografi på 0,8 procent. Den skillnad som ändå återstår, beror huvudsakligen på att prognostiserade avskrivningskostnader inte syns fullt ut i Budgetverktyget. De avskrivningskostnader som syns i Budgetverktyget är de som finansieras av regionbidraget till styrelsen för fastighet, stöd och service enligt tabellen i *Kompletterande planeringsunderlag 2*, motsvarande hälften av avskrivningskostnaderna för fastighetsinvesteringar. Den andra halvan av fastighetsavskrivningarna och samtliga avskrivningar av utrustning och fordon belastar förvaltningarna och syns inte i Budgetverktyget. Skillnaden mellan modellens och Budgetverktygets resultatnivåer beror även på att verksamhetens intäkter inte finns med i Budgetverktyget. Modellens resultatnivåer är dock mer rättvisande utifrån det underliggande kostnadstrycket då dessa utgår från ett bruttoperspektiv medan Budgetverktyget utgår från ett regionbidragsperspektiv.

Avslutande reflektioner

Överskott enskilda år kan reserveras centralt eller budgeteras som positiva resultat för att parera sämre år. Genom en stabil resurstilldelning kan mer förutsägbara förutsättningar skapas för verksamheterna och situationer där de tvingas gasa och bromsa om vartannat kan därmed undvikas.

För att motverka de stora negativa resultat som prognostiseras vid full kompensation för samtliga kostnadsökningar, bör resurstilldelningen, som konstaterats ovan, inte helt kompensera för ambitionsdriven kostnadsökning. Det behöver här understrykas att det inte har gjorts någon värdering av hur sannolikt det är att verksamheterna kan klara av kostnadsminskningar om 0,8 procent utöver historiska effektiviseringar (ej inräknat de stora åtgärdsprogrammen 2024–2025). Om även den ambitionsdrivna kostnadsökningen utöver pris och demografi fullt eller delvis ska kompenseras behöver intäktsförstärkning övervägas. Notera att Koncernkontoret varken föreslår eller avstyrker skattehöjning, då detta är ett strikt politiskt vägval.

Målet om en resultatnivå på 1,5 procent som finns med i förslaget till policy för god ekonomisk hushållning och ekonomistyrning bör eftersträvas, inte minst för att skapa buffertar för framtida osäkerheter och för att finansiera investeringsutgifter utan risk att medel för pensionsavsättningar ianspråk tas. Eftersom VGR inte har haft något resultatmål tidigare är det inte orimligt att målet, om regionfullmäktige godkänner policyn, fasas in under en övergångsperiod som möjliggör en hållbar avvägning i balansen för verksamheten och ekonomin.

De kraftigt ökande avskrivningskostnaderna understryker behovet av att hålla i nyckeltalet för avskrivningsrestriktionen. Det innebär ett mer begränsat utrymme för framtida investeringar givet att VGR redan nu ligger nära taket.

VGR:s förvaltningar och bolag behöver fortsätta sina åtgärder för en verksamhet och ekonomi i balans. Här handlar det inte minst om att nyttja digitaliseringens möjligheter, använda kompetensen rätt, fördela resurserna dit de gör mest nytta samt dra fördel av VGR:s stordriftsfördelar.